

Права подружжя на майно приватного підприємства

З появою в українському законодавстві такої юридичної особи, як приватне підприємство, виникло чимало проблем стосовно прав на його майно.

Трохи історії. 1991 р. Вперше про приватне підприємство згадувалося в Законі України «Про підприємства в Україні»¹, відповідно до ст. 2 якого це підприємство, *засноване на власності* фізичної особи. У відсутність окремої статті, присвяченої поняттю приватного підприємства, одразу постало питання про те, на якому праві йому належить майно. Частково цього стосувалася ч.2 ст.10 вказаного Закону, де зазначалося, що майно може належати підприємству на праві власності, повного господарського відання або оперативного управління. Однак те, яким же з різних видів підприємств на якому праві належить майно, з цього Закону не вбачалося². Тому практика пішла наступним шляхом: виходячи з ст.2 та ч.2 ст.10 згаданого Закону в Україні приватні підприємства (а) створювалися лише однією фізичною особою, (б) були відповідно до своїх статутів як власниками, так і невластниками (суб'єктами права господарського відання³). Це вписувалося в канву законодавчого регулювання того часу, оскільки розуміння приватного підприємства як *заснованого на власності* фізичної особи не розкривало того, *чи є власником саме приватне підприємство*. Адже власник міг на свій розсуд володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном, в тому числі для здійснення господарської діяльності (ч.1 та 2 ст.4, ч 1 ст.19 Закону України «Про власність»⁴). Відтак, він вільний в тому, чи передати майно створюваному ним приватному підприємству у власність, чи закріпити це майно за приватним підприємством на праві господарського відання.

¹ Втратив чинність на підставі Господарського кодексу України.

² Хоча логічно було б, виходячи з ч.3 цього Закону, припустити, що не власниками могли бути лише державні та комунальні підприємства.

³ На той час термінологія була трохи іншою – «повного господарського відання».

⁴ Закон втратив чинність на підставі Закону № 997-V від 27.04.2007 р.

Такий логічний висновок з існуючого на ті часи нормативного регулювання прав на майно призвів до появи в Україні приватних підприємств-власників і приватних підприємств-невласників. В першому випадку приватне підприємство наділялось їх засновником майном, яке він передавав цьому підприємству у власність, а сам, як правило, виконував функції управління цим підприємством. В другому – засновник приватного підприємства залишав за собою право власності на все майно, яке він передавав цьому підприємству та, відповідно, яке утворювалося внаслідок господарської діяльності такого підприємства⁵.

Отже, в Україні з 1991 р. створювалися і дотепер існують приватні підприємства – власники і приватні підприємства, яким майно належить на праві господарського відання.

2004 р. Ось такі об'єктивні реалії склалися в Україні на 1 січня 2004 р., коли набрав чинності Господарський кодекс (ГК), в якому приватне підприємство визначається як підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох фізичних осіб, а також на основі приватної власності юридичної особи (ст. 113). Тим самим, попри збереження такої організаційно-правової форми, як «приватне підприємство», в цьому Кодексі його визначено дещо інакше, бо воно може створюватися вже не однією, а кількома фізичними особами, а також юридичною особою (але лише однією).

Натомість головне спірне питання щодо прав приватного підприємства на закріплене за ним майно залишилося так само «в підвішеному стані», оскільки як і в 1991 р., в 2004 р. збереглася та сама дефектна норма про те, що приватне підприємство «**діє на основі приватної власності**». Подібний вираз знов-таки не надає змоги визначитись з тим, чи є це підприємство власником, чи не є. Оскільки те, що воно **діє на основі** приватної власності засновників означає лише те, що майном його наділив приватний власник, а на якому праві він його наділив цим майном – не ясно.

⁵ Ситуація аналогічна з державними підприємствами, право на майно яких належить державі (державна власність), а підприємства є суб'єктами права господарського відання.

Подібний підхід був підданий правомірній критиці, але законодавець аж ніяк не відреагував на ґрунтовні зауваження правників стосовно того, що приватне підприємство взагалі не може бути суб'єктом права, що це збірне поняття⁶. Нарешті, в ЦК України відсутня така організаційно-правова форма юридичної особи, як ПП і це зроблено не випадково.

Складність ситуації посилюється тим, що за ЦК підприємство є не суб'єктом, а об'єктом права (ст. 191), тобто майном, єдиним майновим комплексом, а не особою. Для зручності, щоб не заплутатися в термінології, йменуватимемо приватне підприємство «ПП», а підприємство як майно – єдиним майновим комплексом (ЄМК).

Відтак, якщо виходити з сукупності цивільних та господарських норм права, то в Україні можуть бути підприємства – об'єкти та підприємства - суб'єкти права, а останні можуть бути власниками і невластниками.

І ось в такій непростій ситуації постає ще одне питання про те, яке право має подружжя на ЄМК ПП (єдиний майновий комплекс приватного підприємства)?

2007 р. В цьому контексті варто згадати постанову Пленуму Верховного Суду України № 11 від 21 грудня 2007 р. «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним і поділу спільного майна подружжя», у п.29 якої зазначається, що майно приватного підприємства чи фізичної особи - підприємця ***не є об'єктом спільної сумісної власності подружжя***. Інший із подружжя має право тільки на частку одержаних доходів від цієї діяльності.

⁶ На взірць з поняттям господарського товариства: як не можна створити господарське товариство як таке, а можна створити лише певний його вид - товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство тощо, так не можна створити й приватне підприємство, бо за своєю сутністю це й є господарське товариство з одним або більше учасником.

2012 р. Конституційним же Судом України [1] наголошується, що статутний капітал та майно приватного підприємства *є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя*.

Маючи дві діаметрально різні позиції від двох вельми високоповажних інституцій, ми не можемо залишити цю ситуацію без коментарів, адже вона не лише варта цього, а й в суспільстві гостро постало питання про вихід з неї. Передусім виходить, що одна з цих позицій помилкова, а це само по собі дуже «неприємно» не стільки для них (або принаймні однієї з них), а й для широкого загалу.

Крім того, в Україні з 2007 року склалася судова практика, яка виходила з постанови Пленуму ВСУ. Відтепер же неважко прогнозувати те, що суди виноситимуть протилежні рішення за аналогічними спорами. Водночас варто очікувати й спроби з боку одного з подружжя повернутися до перегляду тих судових рішень, які набули чинності. Адже з Рішення КСУ слідує, що подружжя завжди мало право спільної власності на майно приватного підприємства, а суд свого часу (тобто до 19 вересня 2012 р.) при винесенні рішення виходив з протилежного. При цьому самі норми СК, на які посилався суд і які тлумачив КСУ, не піддавалися жодним змінам. Тому природно, що можна вбачити незаконність судових рішень.

Однак при цьому особи, які намагатимуться їх оскаржити, наражатимуться на істотну проблему, оскільки підстав для оскарження ст.361 ЦПК не містить. В п.4 ч.2 цієї статті йдеться лише про таку підставу перегляду рішення за ново виявленими обставинами, як встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, та й то лише в разі, якщо рішення суду ще не виконане. В тих же ситуаціях, коли одне з подружжя, вважаючи несправедливим, що після 19 вересня 2012 р. суди набули підставу для винесення рішення про задоволення позову про поділ між подружжям майна приватного підприємства, у той час, коли раніш подібних підстав суди не вбачали, хоча

норма права не змінилася, подружжя не матимуть шансів захистити свої порушені таким чином права.

Спроби звернення до суду з вимогою про відшкодування завданої подружжю судовим рішенням шкоди як варіанту способів захисту їх прав також слід відкинути. Адже ЦК не надає підстав для задоволення подібних вимог: (а) в ч.5 ст.1176 йдеться про відшкодування державою шкоди, завданої фізичній або юридичній особі внаслідок постановлення судом незаконного рішення в цивільній справі, в повному обсязі в разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на постановлення незаконного рішення, складу злочину за обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили; (б) за ст. 1175 - можливість вимагати відшкодування шкоди, завданої фізичній або юридичній особі в результаті прийняття органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований. Наведені норми не застосовні до ситуації, що розглядається тут, оскільки судові рішення не можна однозначно розцінити як незаконні, а тим більш не буде і не може бути обвинувальних вироків суду, якими б встановлювалася протиправність дій суддів, які виносили рішення про те, що майно приватного підприємства не є спільною власністю подружжя. Не може вважатися неконституційною й Постанова Пленуму Верховного Суду України, оскільки вона не є нормативно-правовим актом.

Отже, ані реальних, ані гіпотетичних моделей захисту прав того з подружжя, якому було відмовлено у задоволенні позову про поділ майна ПП, на сьогодні не існує, що само по собі говорить про необхідність випрацювання відповідних правових механізмів реагування на такі або подібні ситуації.

Можна, щоправда, чекати, що з часом, коли з'явиться судова практика на задоволення позовів подружжя про поділ майна ПП, будуть підстави звернутися до ВСУ с заявою про перегляд судових рішень за наявності

неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах (п.1 ч.1 ст.355 ЦПК). Натомість і цей шлях захисту прав подружжя буде тупиковим, оскільки строк подання до ВСУ заяви про перегляд судових рішень становить лише три місяці з дня ухвалення судового рішення, щодо якого подано заяву про перегляд, або з дня ухвалення судового рішення, на яке здійснюється посилення, на підтвердження підстав, установлених пунктом 1 частини першої статті 355 ЦПК, якщо воно ухвалено пізніше, але не пізніше одного року з дня ухвалення судового рішення, про перегляд якого подається заява (ч.1 ст.356 ЦПК). Єдина можливість захисту прав подружжя в цьому порядку - це поновлення з причин, визнаних поважними, пропущеного строку на перегляд судового рішення.

Отже, аналіз норм матеріального і процесуального права, а також актів вищих судових інстанцій свідчить не лише про їх суперечливість, неузгодженість, а й про такий правовий стан у суспільстві, коли втрачається довіра і до цих інституцій, і до судової системи, і до права як такого. Більше того, складається стан неспроможності особи захистити свої права, при чому породжений самою державою. Це дуже небезпечно і не допустимо. Тому є нагальна потреба в аналізі цієї ситуації, яка породила ці негативні наслідки та в спробі її виправлення.

В своїх міркуваннях виходитимемо з основоположних уявлень та правових доктрин, а також нормативного регулювання об'єктів, відносин власності та суб'єктів права.

Очевидно, що для їх оцінки слід з'ясувати основну ідею, якою керувалися вищі органи судової влади України, висловлюючи свої судження. При цьому ми одразу наражаємося на неподолану проблему. Справа у тому, що для обох цих протилежних по своїй суті тверджень вищі судові інстанції

не навели відповідні обґрунтування, окрім посилання на статті 60 та 63 СК⁷. Тобто наявне різне розуміння сутності цих статей в разі їх застосування до поділу майна приватного підприємства між подружжям.

Перш за все слід пам'ятати про існування в Україні двох видів приватних підприємств - власників і невласників. *Якщо ПП є власником*, то подружжя не мають права власності на його майно, адже не може бути, щоб на одне й те саме майно були різні власники – і юридична особа (ПП), і його засновник та друге з подружжя⁸. *Якщо ж ПП не є власником*, то є підстави для постановки питання про право другого з подружжя на ЄМК цього ПП, хоча б його засновником (а отже і власником) позначалось лише одне з подружжя. І лише до таких випадків можливе застосування того Рішення Конституційного Суду України (№ 17-рп/2012), яке справило таке сильне враження на юридичну спільноту України. Тому вираз в Рішенні КСУ про те, що «вклад до статутного капіталу та виділене із спільної сумісної власності подружжя майно (кошти) передаються у власність приватного підприємства» не стосується всіх ПП. Адже навіть рішенням такої суспільної інституції, як КСУ, не може бути змінено правовий режим майна ПП, якщо в його статуті зазначається, що воно не є власником.

Отже, не можна загалом розглядати питання про права подружжя на ЄМК ПП. Слід розмежувати їх права на два випадки: якщо ПП є власником, то це абсолютно виключає право спільної власності подружжя на ЄМК; якщо ПП власником не є, то можна виходити з наявності в подружжя права спільної власності на його ЄМК.

Розглянемо останній випадок як найбільш прийнятний до позиції, з якої розглядав проблему КСУ. Буквально в його рішенні зазначається, що *«приватне підприємство (або його частина), засноване одним із подружжя, - це окремий об'єкт права спільної сумісної власності подружжя, до якого входять усі види майна, у тому числі вклад до*

⁷ Від посилань на інші статті законів в цьому Рішенні можна абстрагуватися, оскільки в їх нормах йдеться не про те, що викликає спір.

⁸ Так само, як не може бути, щоб на будинок Петренка ще мав право власності й подружжя Іваненко.

статутного капіталу та майно, виділене з їх спільної сумісної власності». І справа не в тому, чи можна погодитися з таким підходом або ні, а в тому, що в цьому виразі наявне змішання понять суб'єкта та об'єкта права, що в жодному разі не допустимо. ПП не може бути об'єктом права, а тому й об'єктом спільної власності подружжя. Об'єктом права може бути ЄМК (підприємство) ПП (приватного підприємства). Вибачте за вираз, але ця нісенітниця породжена законодавцем! В такому разі текст Рішення КСУ потребує якнайменше уточнення.

Щодо сутності питання – тобто того, чи є підстави вважати ЄМК ПП спільною власністю подружжя, то воно постає задля відповіді на інші: які права другого з подружжя на майно ПП, засновником якого виступає друге подружжя; чи підлягає поділу між подружжям майно ПП? Як зазначалося, відповіді на ці питання ВСУ та КСУ надали протилежні, а норми СК, на які вони спиралися при цьому, були тими самими – це статті 60 та 63. Звернення до цих норм надає підстави вважати позицію ВСУ невірною, що вже свого часу доводилося [2, 3], і ось чому.

Головне, що обумовлює права подружжя на майно ПП, це першоджерело формування його статутного капіталу, яким є спільні кошти подружжя. Безумовно, слід погодитися з КСУ в тому, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав самостійного заробітку (доходу) (ст. 60 СК). Здійснення подружжям права спільної сумісної власності регламентовано ст. 63 СК, згідно з якою дружина та чоловік мають рівні права на володіння, користування і розпоряджання майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними.

Отже, подружжя, будучи власниками майна, розпорядились ним таким чином – передали його ПП, яке відповідно набуло на нього права. КСУ замітив, що одним із видів розпоряджання власністю є право власника використовувати своє майно для здійснення підприємницької діяльності (ст.

320 ЦК України). В цій ситуації одне з подружжя є засновником ПП, а можливо, й працює в ньому, а друге – не фігурує в цих відносинах. І саме в цьому вбачається складність проблеми – чи можна вважати того з подружжя, хто не є засновником ПП, співвласником майна останнього, якщо всі повноваження власника й одночасно органа управління ПП зосереджені в другого подружжя? На мій погляд, такого висновку зробити не можна і ось чому.

В результаті передання подружжям свого майна для здійснення підприємницької діяльності через участь одного з них в заснуванні ПП та управлінні ним виникли два правові режими цього майна. Майно відтепер належить ПП (на праві власності або господарського відання), а подружжя замість цього набувають відповідне майнове право. Це майнове право реалізується одним із подружжя/засновником шляхом участі в управлінні приватним підприємством. У другого ж з подружжя цим правом є **право вимоги** виплати йому певних сум в разі поділу майна між подружжям. І лише в цьому розумінні право на майно, внесене в статутний капітал ПП, залишається перебувати в правовому режимі спільної сумісної власності подружжя. Адже права подружжя на їхнє спільне майно не можуть автоматично змінитися зі внесенням одним із них частини цього майна до статутного капіталу ПП. Друге з подружжя (тобто той, хто не вказаний в статуті ПП як його засновник) не може втратити тих прав, які він мав у спільній власності. Тим не менш це право трансформується: замість речового права (права власності, а точніше – спільної власності) в нього виникає зобов'язальне право – вимоги.

Трансформується й право того з подружжя, яке є засновником ПП: замість речового права на майно, внесеного ним до статутного капіталу ПП, він набуває корпоративних прав (зокрема, участі в управлінні), через які реалізує майнові права. І ця реалізація ним своїх прав відбувається без будь-яких погоджень з іншим подружжям. Абсолютно зрозуміло, що другий з подружжя не виконує жодної функції органу управління ПП, не

інформується про стан його роботи, від нього не вимагається згоди для здійснення другим з подружжя його прав на управління, в тому числі на укладення від імені ПП різного роду правочинів стосовно майна цього ПП. Насправді, це є істотним і показовим, оскільки якби майно ПП належало б подружжю на праві спільної власності, то кожного разу при його відчуженні поставало би питання про згоду другого подружжя. Ясно, що це завадило б підприємницькій діяльності та цивільному обороту.

Отже, змінився об'єкт спільної власності подружжя. Це було *майно* в уречевленому вигляді, а з його переданням приватному підприємству об'єктом їх спільної власності стало *право на майно* ПП (його ЄМК) або *майнове право*. При чому реалізація цього майнового права кожним з подружжя має свої особливості: засновник ПП його реалізує через корпоративні права, а другий з подружжя – через право вимоги виплат йому певних сум.

Слід відмітити, що коли ПП згідно свого статуту не є власником майна, то і тоді однозначно стверджувати, що співвласниками його майна буде подружжя, не допустимо. Адже і в цьому разі таке майно не може перебувати у такому ж правовому режимі, як інше спільне майно подружжя хоча б тому, що воно належить іншому суб'єкту – ПП – на праві господарського відання. Тому поводження з цим майном (реалізація всіх повноважень, аналогічних правомочностям власникам по володінню, користуванню та розпоряджанню⁹) зосереджено не в подружжя як у співвласників, а в ПП, який управляється одним із подружжя.

Натомість той факт, що майнове право входить до складу майна подружжя і перебуває в правовому режимі їх спільної сумісної власності, надає таких можливостей: (а) подружжя, яке не є засновником ПП, може вимагати від другого з подружжя виплати одержаної їм частини доходів від діяльності ПП, а також частини його майна після його ліквідації; (б) при поділі подружжям майна до спільної майнової маси, що підлягає поділу, має

⁹ Ч.1 ст.134, ч.1-3 ст.135 ГК України.

включатися ЄМК (майно ПП); (в) якщо йдеться про спадкування, то до складу спадщини входить і частка в ЄМК (майні ПП) подружжя, але не вся, а лише її половина.

Вищенаведені міркування свідчать про те, що за своєю сутністю підхід КСУ стосовно того, що обидва подружжя мають майнові права на майно ПП, є вірним. І навпаки - позиція ВСУ є помилковою.

Натомість і до Рішення КСУ забагато нарікань, оскільки, по-перше, в ньому відсутні підстави для висновку щодо тлумачення норм СК на користь наявності в подружжя спільної власності на майно ПП. По-друге, воно містить чимало неточностей (стосовно одноманітності майнових прав приватних підприємств-власників та невластників), а також явних помилок (стосовно твердження про приватне підприємство та статутний капітал як об'єкт права спільної власності подружжя). По-третє, в ньому не надається вельми важливого (як на мене, основоположного) аспекту, яким є правовий режим цієї спільної власності подружжя. А без цього таке Рішення КСУ може завдати більше шкоди, ніж принести благо. Нарешті, по-четверте, на мій погляд, при всій загальній позитивній оцінці запровадженого в Рішенні КСУ підходу до визначення майна ПП як об'єкту їх права спільної власності необхідно було б надати пояснення з приводу того, як бути тим подружжям, спір між якими було розв'язано судом, виходячи з протилежної позиції. Адже Рішення КСУ існує не у вакуумі, і не важко було спрогнозувати проблему, яка неминуче постане при його застосуванні в часі. Нехтувати ж цим такої поважній правовій установі, як КСУ, негоже.

Стосовно ж суті проблеми з правом власності подружжя на майно ПП слід зазначити наступне. Майно ПП і майно, що належить подружжю на праві спільної власності¹⁰, знаходяться в різних площинах і, незважаючи на безпосередній зв'язок між собою, перебувають в різних правових режимах. У зв'язку з цим той з подружжя, який не є засновником ПП, не вправі вимагати

¹⁰ Так само, як і частка в статутному капіталі господарського товариства та корпоративні права, які нею обумовлюються.

від ПП нічого, що стосується цього майна - ні визнання права на його частину, ні визнання за ним прав засновника (прав участі в ПП), ні визнання прав на участь в управлінні ним. Вимоги цим подружжям можуть бути спрямовані до іншого подружжя, так само, як і щодо будь-якого іншого майна, яке підлягає поділу. І оскільки в нього залишилось майнове право після внесення другим подружжям до статутного капіталу ПП їх спільного майна, а тому це майнове право має свою вартість, ця вартість враховується при поділі майна подружжя. Той же з подружжя, який є засновником ПП, продовжує їм залишатися і після поділу майна, що не впливає на цей його статус.

Однак якщо, окрім ЄМК, у подружжя немає майна, або у подружжя-засновника немає іншого майна, яке він міг би передати іншому подружжю для дотримання пропорцій при поділі їхньої спільної власності, або з інших причин неможливо задовольнити вимоги другого з подружжя про виплату йому суми, що відповідає половині вартості майна, яке підлягає поділу, таке подружжя може вимагати проведення з ним розрахунків за рахунок майна ПП.

Порівняємо цю ситуацію з іншою, коли хтось з подружжя розпорядився їх спільними грошовими коштами, зробив певні вкладення, наприклад, в банківську установу. Так само, як і у випадку інвестування в статутний капітал господарського товариства, учасником відповідних (в цьому випадку договірних) відносин є той з подружжя, хто вніс грошові кошти. Друге з подружжя у разі поділу майна, безумовно, має право вимагати виплат йому коштів. І навпаки: друге з подружжя не має права вимагати визнання його стороною договору банківського вкладу або учасником господарського товариства. У відносинах, в яких перебуває одне з подружжя (договірних чи корпоративних), друге з подружжя не фігурує і реалізувати свої права не може.

Отже, грошові кошти, внесені одним з подружжя, незалежно від того, в яких відносинах він став брати участь (договірних або корпоративних),

трансформуються в інший об'єкт - майнові права на ЄМК (або на частку в статутному капіталі, або на акцію, або на право вимоги виплат від банківської установи і т. п.). Безвідносно ж від форм і видів цієї трансформації залишається корінь - тобто той факт, що грошові кошти «родом» із спільного майна подружжя, нічим не спростовується і не знищується, і тому його ігнорувати не можна.

Таким чином, основне, що має бути поставлено в голову кута, це ***різність правових режимів*** спільного майна подружжя та майна ПП (його ЄМК), хоча б друге й було сформоване за рахунок першого і наявною є їхня пов'язаність з одними і тими ж суб'єктами – подружжям.

Відомо, що правовий режим представляє собою систему засобів, за допомогою яких суб'єкти правової політики намагаються встановити той чи інший порядок в регулюванні суспільних відносин, в організації соціальних зв'язків, досягаючи певної мети та вирішуючи тим самим ті чи інші політико-правові проблеми [4] . Це результат та стан законодавчого впливу, який складається через сукупність правових засобів, що характеризується їх певним поєднанням [4, 5, 6] .

Отже, коли йдеться про правовий режим, то враховується, по-перше, мета, задля якої він складається; по-друге, магістральний напрямок вирішення певної проблеми, що виникла в суспільстві; по-третє, встановлення його законодавцем або іншим суб'єктом правової політики; по-четверте, його сутність як системи правових засобів. Думається, що навряд чи подібне уявлення про правовий режим викличе теоретичні та практичні спори.

Відтак, зробимо спробу через використання цього поняття дійти того, який правовий режим спільного майна подружжя слід встановити, аби: (а) додержатися прав обох з подружжя на майно, що використовується в підприємницькій діяльності одним із них як засновником ПП або учасником господарського товариства; (б) досягти ефективності підприємницької

діяльності ПП або господарського товариства, до яких було внесено спільне майно подружжя; (в) забезпечити належну оборотоздатність майна ПП та уникнути необхідності додержання правила про узгодження його відчуження обома подружжями. Це і буде *метою*, задля якої виникає потреба визначення відповідного правового режиму.

Магістральним напрямком вирішення проблеми, що виникла в нашому суспільстві, є накладення правового режиму спільної власності подружжя та правового режиму майна юридичної особи, через що виникає можливість зберегти майновий стан і подружжя, і юридичної особи, а завдяки цьому – забезпечити стабільність правових зв'язків, в яких перебуває остання.

Встановлення правового режиму спільного майна подружжя, переданого ПП, мало бути вирішене законодавцем як в ЦК, СК, так і в ГК шляхом виключення з нього взагалі згадки про ПП як про окремий суб'єкт господарювання. Такий радикальний спосіб вирішив би не лише проблему спільного майна подружжя, що вкладалося в ПП, а й інші численні проблеми прав останнього на майно, порядку управління ним, спадкування, відповідальності тощо. У відсутність реакції законодавця на численні пропозиції такого роду правовий режим спільного майна подружжя, що передане ПП, може встановлюватись й іншим суб'єктом правової політики – КСУ або ВСУ. Головне, щоб цей правовий режим був однаковим та узгоджувався з існуючим нормативно-правовим регулюванням.

Видається, що чинне законодавство надає можливість достойно вийти зі складної ситуації та встановити прийнятний правовий режим. Для цього необхідно внести корективи до Рішення КСУ та, відповідно, до постанови Пленуму ВСУ. Як вірно зазначалося в літературі, суб'єкт правової політики має забезпечити ефективне використання правових засобів при вирішенні тих чи інших соціальних завдань, що в значному ступені полягає в обранні оптимального для вирішення певного завдання правового режиму, майстерно

опрацювати його згідно специфіки цього завдання і змісту відносин, що регулюються [7].

Сутність правового режиму спільного майна подружжя, за рахунок якого утворилося майно ПП, як системи правових засобів полягає в наступному. До складу спільного майна подружжя входить не майно ПП (його ЄМК), а право на це майно¹¹. Тому вони мають право *не на майно ПП, а інше майнове право*, яке безпосередньо не поширюється на майно ПП як це має місце у відносинах власності. Сутність цього права в одного з подружжя-засновника ПП як його вищого органу полягає в можливості управляти майном ПП. Сутність цього права в другого з подружжя полягає в можливості вимагати від подружжя-засновника половину отриманого ним доходу від діяльності ПП; половину майна, що залишилось після ліквідації ПП, а у разі поділу майна між подружжям – сплати половини вартості майна ПП.

На останок слід зазначити, що «в сучасних умовах вимагаються оновлені правові режими, що відповідають духу часу, пов'язані з становленням нових соціально-юридичних станів, з появою нетрадиційних для нас суб'єктів та об'єктів права, інтенсивним розвитком різних форм власності, приватного права, підприємницької діяльності, переорієнтацією на інші, більш досконалі і вільні методи правового регулювання, зміною пріоритетів в системі юридичних засобів та цінностей» [8]. Тому не лише юридична спільнота, а й чимало громадян чекають на встановлення від законодавця, КСУ та ВСУ таких сприятливих правових режимів, завдяки яким були забезпечені як їхні, так і публічні інтереси.

Література:

1. Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням приватного підприємства "ІКЮ" щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України від 19 вересня 2012 року N 17-рп/2012 (Справа N 1-8/2012).

¹¹ Аналогічно тому, що подружжя мають частку *не в майні*, а у *праві* власності на майно (ст.357 та ін. ЦК).

2. *Спасибо-Фатеева I.B.* Право спільної власності подружжя на частку в статутному капіталі господарського товариства: за і проти // МЕН. - 2008. - № 6. - С.31-38.
3. *Спасибо-Фатеева I.B.* Корпоративні права подружжя // Проблеми законності. 2003. - № 63. -С.20-27.
4. Горшунов Д.Н. Частноправовые режимы // Правовые режимы: общетеоретический и отраслевой аспекты. – С.330;
5. Исаков В.Б. Механизм правового регулирования и правовые режимы // Проблемы теории государства и права. – Учебник. – М., 1987. – С.258-259;
6. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. - М , 1989. – С.185 та ін..
7. Матузов Н.И., Малько А.В. Правовые режимы : вопросы теории и практики // Правоведение. 1996. - № 1.
8. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Учебник. 4-е изд., исправленное и дополненное. – М., 2011. - С. 519.